

На основу [члана 25.](#) став 2. Закона о старој и реткој библиотечкој грађи
("Службени гласник РС", број 52/11),

Министар културе и информисања доноси

ПРАВИЛНИК О МЕРАМА ТЕХНИЧКЕ ЗАШТИТЕ СТАРЕ И РЕТКЕ БИБЛИОТЕЧКЕ ГРАЂЕ

(Сл. гласник РС бр. 22/13)

Основни текст на снази од 16/03/2013 , у примени од 16/03/2013

Садржина Правилника

Члан 1.

Овим правилником ближе се уређују мере техничке заштите старе и ретке библиотечке грађе.

Мере техничке заштите

Члан 2.

- (1) Мере техничке заштите старе и ретке библиотечке грађе су превентивна заштита, микрофилмовање, дигитализација, конзервација и рестаурација.
- (2) Превентивна заштита обухвата анализу и контролу свих фактора ризика који могу довести до оштећења или уништења грађе, услове и поступке за чување старе и ретке библиотечке грађе с циљем да штетне физичке, хемијске и биолошке утицаје сведу на најмању меру или да их у целости искључе.
- (3) Микрофилмовање и дигитализација представљају процес преформатирања старе и ретке библиотечке грађе, у складу са законом.
- (4) Конзервација и рестаурација старе и ретке библиотечке грађе су куративне мере које се спроводе искључиво у овлашћеним конзерваторским лабораторијама и радионицама.

Објекти и околина у којима се чува и користи стара и ретка библиотечка грађа

Члан 3.

(1) Објекти у којима се чува и користи стара и ретка библиотечка грађа као и простор који их окружује морају бити одговарајуће уређени, одржавани и опремљени.

(2) У ванредним околностима (поплава, пожар, крађа или провала, елементарне непогоде, ратна разарања и сл.) предузимају се потребне мере заштите старе и ретке библиотечке грађе, у складу са законом.

Просторије у којима се чува и користи стара и ретка библиотечка грађа

Члан 4.

Стара и ретка библиотечка грађа чува се у просторијама које су заштићене од штетних физичких утицаја (прекомерне количине природног или вештачког светла, топлоте или другог зрачења), хемијских утицаја (атмосферских нечистоћа или нечистоћа које се налазе у самој грађи) и биолошких утицаја (бактерија, плесни, инсеката, глодара и др.).

Одржавање просторија у којима се чува и користи стара и ретка библиотечка грађа

Члан 5.

(1) Просторије у којима се чува стара и ретка библиотечка грађа чисте се свакодневно усисавањем и брисањем прашине меком четком или благо влажним крпама.

(2) Усисивач је снабдевен одговарајућим филтерима како не би избацивао патогене микроорганизме у ваздух.

(3) Једном годишње спроводи се дезинфекција, а према потреби и дезинсекција и дератизација.

Члан 6.

(1) Просторије у којима је смештена стара и ретка библиотечка грађа чисте су и приступачне, изоловане од извора влаге и без штеточина, снабђене инертним материјалима за смештај и опремом за контролу климе и других фактора ризика.

(2) У случају појаве штеточина према врсти штеточине и штете коју изазивају, заражена грађа изолује се, одређује се и спроводи одговарајући третман за санирање настале штете, као и мере превентивне заштите.

Члан 7.

(1) Инсталације у просторијама где је смештена или где се користи стара и ретка библиотечка грађа (електричне, водоводне, канализационе и инсталације грејања) редовно се контролишу и одржавају.

(2) Депои, односно магацинске просторије обезбеђују се од продирања подземних вода.

(3) Ако се зграда библиотеке налази на терену подложном поплавама, библиотечка грађа не сме се чувати у сутеренским просторијама. Најниже полице у приземљу удаљене су најмање 30 цм од пода.

Члан 8.

(1) За чување старе и ретке библиотечке грађе обезбеђују се оптимални услови у погледу температуре и влажности, без наглих промена, као и мерни инструменти за њихово континуирано праћење.

(2) Стара и ретка библиотечка грађа чува се на температури 16 - 20° Ц при релативној влажности 45 - 60%.

(2) Микрооблици, фотодокумента, филмови, ПВЦ плоче, записи на магнетном или оптичком медију, електронске форме и сл. чувају се у заштитним омотима израђеним од одговарајућих материјала, сложени у полицама једни до других на температури 16 - 18° Ц и у условима релативне влажности ваздуха 40 - 50%.

Члан 9.

Одржавање потребних микроклиматских услова постиже се:

1) изолацијом објеката у којима се чува и користи стара и ретка библиотечка грађа;

2) коришћењем клима уређаја који истовремено одржавају потребну температуру, влажност и пречишћавање ваздуха и обезбеђују његову циркулацију;

3) проветравањем (уз лагану промају) по сувом сунчаном дану од 9,00 до 14,00 часова;

- 4) загревањем или хлађењем просторија;
- 5) употребом дехидратационих средстава (силикагела, калцијумхлорида или калцијумхидроксида и др.) у случају када се упркос правилном режиму проветравања влажност не може смањити.

Члан 10.

- (1) За осветљење просторија у којима се чува стара и ретка библиотечка грађа користе се светлосни извори који немају хемијско, фотохемијско или биолошко дејство на стару и ретку библиотечку грађу.
- (2) Просторије у којима се користи стара и ретка библиотечка грађа имају дневно и одговарајуће вештачко осветљење.
- (3) Заштита старе и ретке библиотечке грађе од сунчеве светлости постиже се застакљивањем прозора опремљених ултравиолетним филтерима, стављањем ролетни, платнених завеса, премазивањем стакла одговарајућим бојама итд.

Члан 11.

- (1) Стара и ретка библиотечка грађа смешта се на полице израђене од хемијски стабилних материјала (од нерђајућег челика, лакираног, обојеног или елоксираног метала и др.).
- (2) Први и последњи ред књига одвојени су од пода, односно од таванице и зидова 15 до 20 цм, због слободне циркулације ваздуха и спречавања оштећења од кондезације на најхладнијим местима.
- (3) У ормарима у којима се налази стара и ретка библиотечка грађа осигурана је циркулација ваздуха отворима на страницама или се циркулација остварује недељним проветравањем.

Члан 12.

Стара и ретка библиотечка грађа чува се у зависности од врсте грађе (књиге, новине, часописи, плакати, мапе итд.) и од врсте медија на којима се налазе (микрофилм, оптички или дигитални медиј и др.), а у складу са важећим стандардима и препорукама.

Означавање оригиналних публикација

Члан 13.

- (1) Све врсте означавања оригиналних публикација не смеју да нарушавају њихов физички, естетски или културни интегритет.

(2) Дозвољена је употреба искључиво меке графитне оловке и трајних мастила.

(3) Налепнице са ознакама израђене су у складу са важећим стандардима о трајности (од трајног папира, стабилне у води нерастворне боје, са водорастворљивим везивом и сл.).

Преформатирање старе и ретке библиотечке грађе

Члан 14.

(1) Ради заштите оригиналног примерка и коришћења старе и ретке библиотечке грађе, грађа се може преносити на други медиј, односно преформатирати.

(2) Преформатирање старе и ретке библиотечке грађе врши се искључиво одговарајућим поступцима микрофилмовања и дигитализације.

(3) Спровођење поступка преформатирања старе и ретке библиотечке грађе обавља се уз стручни надзор конзерватора из овлашћене конзерваторске лабораторије.

Излагање старе и ретке библиотечке грађе

Члан 15.

(1) Начин излагања старе и ретке библиотечке грађе прилагођава се врсти, облику, величини и стању очуваности грађе.

(2) Стара и ретка библиотечка грађа излаже се само ако су осигурани оптимални услови (температура 18 - 22° Ц и релативна влажност ваздуха 40 - 50%, светлост до 50 лукса и др.).

(3) Стара и ретка библиотечка грађа излаже се уз стручни надзор конзерватора из овлашћене конзерваторске лабораторије.

Конзервација старе и ретке библиотечке грађе

Члан 16.

Конзервација старе и ретке библиотечке грађе подразумева мере изведене на старој и реткој библиотечкој грађи које се предузимају ради санирања механичких, физичко-хемијских и биолошких оштећења, а које продужавају век трајања грађе, успоравају природно старење и обезбеђују грађу од разних врста оштећења: стерилизација, механичко чишћење, прање, бељење, уклањање флека, неутрализација и ојачавање.

Члан 17.

Рестаурација старе и ретке библиотечке грађе подразумева мере које се предузимају на старој и реткој библиотечкој грађи како би се вратио њен оригинални изглед, односно првобитно стање: ручна или машинска рестаурација.

Мере противпожарне заштите

Члан 18.

Мере противпожарне заштите старе и ретке библиотечке грађе спроводе се у складу са одговарајућим прописима из области заштите од пожара.

Ступање на снагу

Члан 19.

Овај правилник ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у "Службеном гласнику Републике Србије".

Број 110-00-00003/2013-02
У Београду, 1. марта 2013. године

Министар,
Братислав Петковић, с.р.